

Sygn. akt I PK 57/17

POSTANOWIENIE

Dnia 18 stycznia 2018 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Katarzyna Gonera

w sprawie z powództwa T.W.

przeciwko [...] Towarzystwu Budownictwa Społecznego Spółce z o.o. z siedzibą w J.

o odszkodowanie,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 18 stycznia 2018 r.,

skargi kasacyjnej strony pozwanej od wyroku Sądu Okręgowego - Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w K.

z dnia 20 października 2016 r., sygn. akt V Pa [...],

1. odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania;

2. zasądza od strony pozwanej [...] Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółki z o.o. w J. na rzecz powoda T.W. kwotę 240 (dwieście czterdzieści) złotych tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego w postępowaniu kasacyjnym.

UZASADNIENIE

Sąd Rejonowy w K., wyrokiem z 18 maja 2016 r., oddalił powództwo T.W. o zasądzenie od [...] Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółki z o.o. z siedzibą w J. odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia.

Sąd pierwszej instancji ustalił, że T.W. został 2 grudnia 2014 r. odwołany ze stanowiska prezesa Zarządu [...] Towarzystwa Budownictwa Społecznego na

podstawie uchwały rady nadzorczej pozwanej Spółki.

W oświadczeniu o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia z 10 grudnia 2014 r. zarzucono powodowi niewłaściwe przygotowanie i przeprowadzenie postępowań przetargowych w sprawach: usuwania awarii, przeprowadzania bieżących napraw, wymian i konserwacji w zakresie instalacji elektrycznych wewnętrznych i zewnętrznych, w zakresie dekarско-blaharskim, ogólnobudowlanych oraz utrzymywania czystości na posesjach w zasobach mieszkaniowych zarządzanych i stanowiących własność [...] Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółki z o.o. w J.. W oświadczeniu podano, że postępowania przetargowe nie były zgodne z zasadami zawartymi w przepisach ustawy z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1579). W szczególności uchybienia powoda polegały na określaniu wartości zamówienia w przetargach w sposób prowadzący do naruszenia zasady uczciwej konkurencji przez ustalenie wartości zamówienia na podstawie wysokości wynagrodzenia zapłaconego wykonawcom, którzy wykonywali dane usługi w okresie poprzedzającym zawarcie umowy w wyniku przedmiotowych postępowań, a którzy to wykonawcy byli potencjalnymi oferentami w postępowaniach o nowe zamówienia.

Jako następną przyczynę rozwiązania umowy o pracę wskazano ogłoszenie przetargu na budowę osiedla budynków wielorodzinnych [...] Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółki z o.o. – etap C, budynek nr 6 – zlokalizowanego na Osiedlu [...] w J., bez zabezpieczenia środków finansowych na zrealizowanie tej inwestycji, co było niezgodne z zasadą rzetelnego traktowania kontrahentów Spółki. Kolejną przyczyną było nieprzygotowanie dokumentów oraz niepodjęcie innych czynności przygotowujących Spółkę do sprzedaży lokali w ramach wspomnianej inwestycji, w trybie ustawy z dnia 16 września 2011 r. o ochronie praw nabywcy lokalu mieszkalnego lub domu jednorodzinnego (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1468).

Sąd pierwszej instancji zajął stanowisko, że materiał dowodowy zebrany w rozpoznawanej sprawie potwierdza okoliczności wskazane w oświadczeniu z 10 grudnia 2014 r. o rozwiązaniu umowy o pracę bez wypowiedzenia. Działania powoda jako prezesa zarządu pozwanej Spółki mogły doprowadzić do poniesienia

przez nią strat. Powód nie przedstawił wiarygodnych argumentów na to, że jego działania były zgodne z prawem oraz były podejmowane na korzyść Spółki.

Apelację od wyroku Sądu Rejonowego wniósł powód.

Sąd Okręgowy w K., wyrokiem z 20 października 2016 r., zmienił zaskarżony wyrok w ten sposób, że zasądził od pozwanego [...] Towarzystwa Budownictwa Społecznego Spółki z o.o. w J. na rzecz powoda T.W. kwotę 27.000 zł z ustawowymi odsetkami od 21 stycznia 2015 r. tytułem odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę bez wypowiedzenia. W pozostałym zakresie oddalił powództwo (o przywrócenie do pracy).

Sąd odwoławczy stwierdził, że Sąd pierwszej instancji nie przedstawił swojego toku rozumowania, które przemawiałoby za przyjęciem, że dokonał analizy dowodów w kontekście wskazanych w oświadczeniu przyczyn rozwiązania umowy o pracę, w tym także co do tego, że działania powoda jako prezesa zarządu mogły doprowadzić do poniesienia przez Spółkę strat. W sprawie z odwołania od rozwiązania umowy o pracę to na pozwanym pracodawcy ciąży obowiązek udowodnienia prawdziwości przyczyn wskazanych w oświadczeniu o rozwiązaniu, a także zasadności zakwalifikowania tych zdarzeń jako ciężkiego naruszenia obowiązków pracowniczych. A zatem to nie powód miał przedstawić wiarygodne argumenty na to, że jego działania były zgodne z prawem oraz były podejmowane na korzyść Spółki.

Odnosnie do pierwszej przyczyny powołanej w oświadczeniu Sąd odwoławczy stwierdził, że pozwany zawarł w tym punkcie fragment art. 34 ust. 1 ustawy – Prawo zamówień publicznych, zgodnie z którym „podstawą ustalenia wartości zamówienia na usługi powtarzające się okresowo jest łączna wartość zamówień tego samego rodzaju udzielonych w terminie poprzednich 12 miesięcy lub w poprzednim roku budżetowym, z uwzględnieniem zmian ilościowych zamawianych usług lub dostaw oraz prognozowanego na dany rok średniorocznego wskaźnika cen towarów i usług konsumpcyjnych ogółem”. Zarzut postawiony przez stronę pozwaną jest o tyle niezrozumiały, że już z informacji opracowanej 9 grudnia 2014 r. wynika, że wzrost wartości został uwzględniony w odniesieniu do prac elektrycznych i dekarских. Tymczasem również te prace zostały wymienione w oświadczeniu jako błędnie wyliczone co do

ich wartości. Niezależnie od tego strona pozwana nigdy nie wskazała, mimo wytykania tego braku przez powoda, jaka zmiana ilościowa powinna być w tych przetargach uwzględniona, co czyni ten zarzut w rozważanym zakresie nieudowodnionym w rozumieniu art. 6 k.c. Sąd odwoławczy poddał w wątpliwość stanowisko pozwanego pracodawcy, zgodnie z którym ustalenie wartości zamówienia miało prowadzić do naruszenia zasady uczciwej konkurencji, ponieważ wartości zamówienia ustalano na podstawie wysokości wynagrodzeń zapłaconych podmiotom wcześniej wykonującym podobne zamówienie. Wykonawca, który realizował zamówienia we wcześniejszym okresie i znał swoją stawkę za roboczogodzinę, mógłby podać niekonkurencyjną cenę (za wysoką), gdyby przyjął, że ustalona wartość zamówienia, np. robót budowlanych, została faktycznie podwyższona w oparciu o dostępny wskaźnik. Należy przyjąć, że pozwany miał zastrzeżenia co do tego, że po stronie dotychczasowych wykonawców, którzy byli potencjalnymi oferentami, istniała pewna wiedza na temat potrzeb zamawiającego, a nawet akceptowanych przez niego wcześniej cen za roboczogodzinę. Taki wykonawca nie ma jednak zakazu wzięcia udziału w kolejnym postępowaniu. W związku z tym Sąd odwoławczy stwierdził, że przetargi, o których mowa w pkt 1 oświadczenia o rozwiązaniu umowy o pracę, nie zostały w zakresie ustalenia wartości zamówienia przeprowadzone w sposób prowadzący do naruszenia zasady uczciwej konkurencji. Sąd Rejonowy w swoich rozważaniach ograniczył się do stwierdzenia, że materiał dowodowy potwierdza okoliczności będące przyczyną zwolnienia oraz wskazał ogólnie na brak staranności i fachowości przy przeprowadzaniu postępowań przetargowych. W pozostałym zakresie w ogóle nie odniósł się do zarzutu opisanego w pkt 1. Nie wyjaśnił, dlaczego uznał tę przyczynę za potwierdzoną, a także nie poczynił w tej kwestii żadnych ustaleń.

Postawione powodowi dwa kolejne zarzuty Sąd Okręgowy rozpatrzył łącznie, ponieważ oba wiążą się z kwestią zapewnienia środków na sfinansowanie inwestycji w postaci budynku numer 6 na Osiedlu [...] w J..

Trzeci zarzut, tj. uniemożliwienie zwarcia umów deweloperskich z uwagi na brak prospektu informacyjnego i rachunku powierniczego do momentu składania oświadczenia przez pozwanego, tj. do 10 grudnia 2014 r., jest, zdaniem Sądu odwoławczego, całkowicie bezpodstawny. Umowy deweloperskie zostały zawarte.

Strona pozwany nie wykazała, aby termin zawarcia tych umów wpłynął na zrealizowanie płatności na rzecz wykonawcy do czasu zamknięcia rozprawy. Ostatecznie zawarcie umów do lipca 2015 r. nie stało na przeszkodzie terminowemu regulowaniu zobowiązań w trakcie realizacji inwestycji. Pozwany nie przedstawił zarzutu niezawarcia umów deweloperskich do czasu ogłoszenia przetargu bądź jego wyników, a dopiero zawarcie tych umów mogłoby stanowić źródło finansowanie inwestycji, a nie sam fakt przygotowania prospektu informacyjnego bądź założenia rachunku powierniczego.

Sąd pierwszej instancji stwierdził jedynie brak zabezpieczenia środków niezbędnych na sfinansowanie budynku numer 6 na Osiedlu [...] w J. i nieutworzenie rachunku powierniczego i w żaden sposób nie przedstawił, dlaczego brak tego rachunku uzasadniał przyjęcie naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych przez powoda. Nie ma takich regulacji w ustawie – Prawo zamówień publicznych, które nakazywałyby zgromadzenie bądź zabezpieczenie środków na realizację zamówienia na dzień ogłaszania przetargu, a nawet na moment zawierania umowy. Z art. 86 ust. 3 Prawa zamówień publicznych wynika, że zamawiający informuje o wysokości środków finansowych, które zamierza przeznaczyć na realizację zamówienia, co daje możliwość ewentualnego unieważnienia przetargu na podstawie art. 93 ust. 1 pkt 4 Prawa zamówień publicznych, gdyby ceny we wszystkich ofertach przekraczały kwotę, którą zamawiający zamierza przeznaczyć na sfinansowanie zamówienia. Nie jest to wartość szacunkowa inwestycji ani tym bardziej deklaracja, że środki w tej wysokości są zabezpieczone. Podkreślenia wymaga, że powód od początku postępowania podnosił, że płatność na rzecz generalnego wykonawcy miała nastąpić dopiero po zrealizowaniu 70% inwestycji i dlatego nie jest zrozumiałe, dlaczego pozwany oceniał stan środków posiadanych w grudniu 2014 r. Strona pozwana nie wykazała w toku postępowania, że w stosunku do wszystkich zaplanowanych inwestycji występował brak pokrycia finansowego. Pozwany powołał się na sporządzoną analizę, której nie przedłożył do sprawy, a jako dowód na tę okoliczność wskazał świadka, który jednak nie przedstawił szczegółowo, jak ta analiza została przeprowadzona. Tymczasem powód kwestionował oszacowaną przez pozwanego wartość brakujących środków. Należy

uznać, że powód miał prawo przyjmować, że istotne wpływy ze sprzedaży zaplanowanych na rok 2015 budynku i mieszkań będą źródłem finansowania planowanych inwestycji, a także że będzie mógł dysponować środkami od przyszłych nabywców na podstawie umowy deweloperskiej. Przemawiała za tym kalkulacja, że wystarczy sprzedać 70% powierzchni planowanej w tym budynku, aby pokryć całość kosztów robót budowlanych. Dlatego też, zdaniem Sądu odwoławczego, dokonana przez Sąd Rejonowy ocena, że powód nie zabezpieczył środków na finansowanie budynku numer 6 na Osiedlu [...] w J., bez wskazania nawet, na jaki termin i na jakiej podstawie Sąd dokonał takiej oceny, jest nieprawidłowa. Zarzut postawiony w pkt 2 oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy okazał się wobec tego bezzasadny.

Te względy przesądziły o przyznaniu powodowi odszkodowania za niezgodne z prawem rozwiązanie umowy o pracę.

Wyrok Sądu Okręgowego w K. został zaskarżony w całości skargą kasacyjną przez stronę pozwaną, która jako podstawy kasacyjne wskazała naruszenie prawa materialnego: art. 4 ust. 1, art. 15 oraz art. 18b ustawy z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 1311), a także art. 30 ust. 2 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2017 r., poz. 2077).

Pełnomocnik strony skarżącej wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania; ewentualnie o orzeczenie co do istoty sprawy przez oddalenie apelacji powoda. Jednocześnie wniósł o zasądzenie od strony przeciwnej zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego wraz z kosztami zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Argumentem przemawiającym za przyjęciem skargi do rozpoznania miało być istnienie istotnego zagadnienia prawnego. Pełnomocnik strony skarżącej przedstawił stanowisko, zgodnie z którym działania członków organów zarządzających spółkami tworzonymi przez jednostki samorządu terytorialnego powinny podlegać również reżimowi ustawy o finansach publicznych i ustawy o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, a nie być oceniane tylko przez pryzmat przepisów ustawy – Prawo zamówień publicznych.

Sąd drugiej instancji całkowicie pominął te przepisy prawa materialnego i analizie poddał wyłącznie przepisy ustawy o zamówieniach publicznych.

W ocenie strony skarżącej należy jednoznacznie wskazać w orzeczeniu Sądu Najwyższego, „jak ważne jest prowadzenie gospodarki finansowej w spółce gminnej (która nie jest co prawda zaliczona do jednostek sektora finansów publicznych) z poszanowaniem przepisów ustawy o finansach publicznych”.

W odpowiedzi na skargę kasacyjną powód wniósł o wydanie postanowienia o odmowie przyjęcia skargi do rozpoznania, a w razie przyjęcia jej do rozpoznania – o oddalenie skargi. Dodatkowo wniósł o „zasądzenie na rzecz powoda kosztów postępowania skargowego”.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna nie zasługiwała na przyjęcie jej do merytorycznego rozpoznania.

Skarga kasacyjna jest kwalifikowanym środkiem prawnym, którego rozpoznanie przez Sąd Najwyższy musi być uzasadnione względami o szczególnej doniosłości, wykraczającymi poza indywidualny interes skarżącego, a leżącymi w interesie powszechnym. Rozpoznanie skargi powinno służyć ochronie obowiązującego porządku prawnego przed dowolnością orzekania oraz zapewnieniu jednolitości orzecznictwa sądowego, wykładni prawa oraz eliminacji orzeczeń oczywiście wadliwych bądź dotkniętych nieważnością. Skarga kasacyjna nie stanowi ogólnie dostępnego środka zaskarżania orzeczeń niesatysfakcjonujących stron. Do realizacji celu wyznaczonego temu nadzwyczajnemu środkowi zaskarżenia dochodzi przez spełnienie chociaż jednej z przesłanek objętych art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Skarga kasacyjna służy kontroli prawidłowości stosowania prawa, nie będąc instrumentem weryfikacji trafności ustaleń faktycznych stanowiących podstawę zaskarżonego orzeczenia. Ewentualna możliwość dalszego postępowania, w tym postępowania przed Sądem Najwyższym, stanowi uprawnienie dodatkowe, które może zostać obwarowane szczególnymi przesłankami, w tym określonymi w art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c. Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, jeżeli w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne (pkt 1), istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów (pkt 2), zachodzi nieważność postępowania (pkt 3) lub skarga jest oczywiście uzasadniona (pkt 4).

Obowiązkiem skarżącego jest sformułowanie i uzasadnienie wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania w nawiązaniu do tych przesłanek, gdyż tylko wówczas może być osiągnięty cel wymagań przewidzianych w art. 398⁴ § 2 k.p.c. Rozstrzygnięcie Sądu Najwyższego w kwestii przyjęcia bądź odmowy przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania wynika z oceny, czy okoliczności powołane przez skarżącego odpowiadają tym, o jakich stanowi art. 398⁹ § 1 k.p.c.

Przedstawienie okoliczności, uzasadniających rozpoznanie skargi kasacyjnej ze względu na występujące w sprawie istotne zagadnienie prawne, polega na sformułowaniu tego zagadnienia i wskazaniu argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Istotne zagadnienie prawne powinno przybrać postać pytania (por. art. 390 § 1 k.p.c.). Pytanie do rozstrzygnięcia wyznacza dwie możliwe odpowiedzi, z których jedna jest równoważna ze zdaniem będącym częścią tego pytania, a druga stanowi zaprzeczenie tamtego zdania. Z kolei pytanie dopełnienia wyznacza tylko schemat odpowiedzi, zwany osnową pytania (*datum questionis*). Jest to tzw. pytanie rozwijające, o nieokreślonych z góry możliwościach odpowiedzi. Pytania rozstrzygnięcia zawsze rozpoczynają się od partykuły pytajnej „czy”, natomiast pytania dopełnienia od przysłówków i zaimków pytajnych typu „jaki”, „kiedy”, „co”, „ile” itp. Pytaniu przedstawionemu do rozstrzygnięcia towarzyszy więc alternatywa odpowiedzi, a rzeczą adresata pytania pozostaje dokonanie wyboru odpowiedzi. Pytanie do uzupełnienia pozostawia natomiast odpowiadającemu całkowitą swobodę, pozwalając także na dalekie wykroczenie poza zakres czynionych przez pytającego założeń (tak: postanowienie składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 22 września 2004 r., III CZP 25/04, OSNC 2005, nr 7-8, poz. 147).

We wniosku strony skarżącej o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania nie zawarto żadnego pytania prawnego w wyżej zaprezentowanym rozumieniu. Nie jest istotnym zagadnieniem prawnym sam pogląd strony skarżącej na temat prawa

materialnego, w tym kwalifikacji zachowania powoda w świetle przepisów ustaw o finansach publicznych i o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych. Nie jest nim również sugestia co do konieczności wyraźnego zaakcentowania doniosłości prowadzenia gospodarki finansowej w spółce gminnej z poszanowaniem przepisów ustawy o finansach publicznych.

Na marginesie warto jednak zauważyć, że w świetle art. 9 ustawy o finansach publicznych, spółki prawa handlowego nie są jednostkami sektora finansów publicznych. Prawo publiczne (budżetowe) nie ma w zasadzie do nich zastosowania. Stosuje się jednak do nich ustawę z dnia 29 stycznia 2004 r. – Prawo zamówień publicznych oraz ustawę z dnia 17 grudnia 2004 r. o odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, jeżeli spełniają cechy wymienione w tych ustawach. Rozpoznawana sprawa nie dotyczyła jednak odpowiedzialności za naruszenie dyscypliny finansów publicznych, cechującej się odrębnością materialną i proceduralną. Przedmiotem oceny przez Sąd Okręgowy nie było zachowanie powoda w kontekście naruszeniem dyscypliny finansów publicznych (czyny opisane w art. 5 i nast. ustawy z 17 grudnia 2004 r.), lecz w kontekście ciężkiego naruszenia podstawowych obowiązków pracowniczych (art. 52 § 1 pkt 1 k.p.), które w rozpoznawanej sprawie strona pozwana odniosła w oświadczeniu o rozwiązaniu umowy bez wypowiedzenia wyłącznie do ustawy – Prawo zamówień publicznych. Przyczyny rozwiązania umowy o pracę bez wypowiedzenia podane przez pracodawcę w oświadczeniu (art. 30 § 4 k.p.) stanowią ramy rozpoznania sprawy przez sąd pracy.

Brak sformułowania istotnego zagadnienia prawnego w postaci pytania do rozstrzygnięcia dyskwalifikuje wnioski o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania. Nie wiadomo bowiem, jakie istotne zagadnienie prawne miałyby rozstrzygnąć Sąd Najwyższy poza ogólnym stwierdzeniem, że powód miał obowiązek stosowania powszechnie obowiązujących przepisów dotyczących zamówień publicznych.

Mając na uwadze przedstawione okoliczności, Sąd Najwyższy, na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c., odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania. O kosztach postępowania Sąd Najwyższy orzekł na podstawie art. 98 § 1 k.p.c. oraz rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r.

w sprawie opłat za czynności adwokackie (Dz.U. poz. 1800 ze zm.).